

Hunden talar

men är vi beredda att lyssna?

Jennifer Milberg

Om mig

Den här bloggen är ett projektarbete inom SLM-programmet på Linköpings universitet. Jag som skriver heter Jennifer, och mitt projektarbete fokuserar på hundens språk och hur hunden kommunicerar med oss människor. Välkommen!

Sociala medier

[Instagram](#)

[Youtube](#)

[Facebook](#)

Detta är en återpublicering av bloggen [Hunden talar](#).

Ett projektarbete i kursen *Att publicera i den medierade offentligheten vt 2022* som publicerats av

Linköping University Electronic Press i serien: [Linköping Electronic Press Workshop and Conference Collection, Nummer 29](#)

ISSN: 2003-6523

© Författaren. Denna publikation är licensierad under en [Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell Licens](#).

Hunden och kärleken

KRÖNIKA

När Ziggy kom in i mitt liv ställde han hela min existens på ända. Från att ha varit en ostrukturerad och, det är jag den första att erkänna, ganska lat person som gjorde vad som föll mig in när det föll mig in, tvingades min vardag nu till ordning och noggrann planering, helt utan tid för lathet.

Likt ett spädbarn behövde denna ystra hundvalp äta, sova och göra ifrån sig på fasta tider som utmanade både tålamod och morgontrötthet. Men mest av allt behövde han kärlek, och det behövde även jag. Jag är övertygad om att jag inte är den första hundägaren som överrumplats av den hejdlösa kärlek jag kände från den första gången han satte sina små tassar på mitt hallgolv. Genom nio år har vi flätats samman till en enhet, han och jag, och det finns ingenstans jag går dit inte han följer efter (bokstavligt talat, då han har lärt sig att öppna toalettdörren).

"ATT LÄRA KÄNNA EN HUND ÄR ATT LÄRA SIG ETT NYTT SPRÅK; ETT SPRÅK HELT UTAN ORD."

Mycket var jag beredd på när jag skaffade min första hund, men en sak hade jag inte förstått fullt ut – deras fantastiskt välutvecklade språk. Att lära känna en hund är att lära sig ett nytt språk; ett språk helt utan ord. För även om hunden inte kan prata (trots att den som någon gång ägt en schäfer förmodligen skulle protestera mot det påståendet) så kommunicerar den med oss i varje vaken stund. Det är en uppfordrande tass i TV-soffan, en tiggande blick intill köksbordet, en propellersvans när vi kommer in genom ytterdörren. De flesta hundägare lär sig att tyda just sin hunds speciella sätt att kommunicera, men vi har också mycket kvar att lära oss om våra fyrbenta vänner.

Med det här projektarbetet vill jag uppmärksamma och synliggöra att det verkligen finns ett säreget språk mellan hund och människa, och att både hundägare och hund tjänar på att vi kan tala det språket. Då är det av största vikt att vi lär oss av historien, och samtidigt tar del av modern hundforskning, för att kunna förstå och bemöta våra hundar på bästa sätt. En kärleksfull relation tjänar på att vi förstår att våra hundar inte är vargar, och att de inte vill dominera och utmana oss i alla situationer. De vill inget hellre än att förstå och bli förstådda – de är trots allt ett evolutionärt resultat av viljan att vara våra följeslagare.

"GENOM KÄRLEK OCH FÖRSTÅELSE KAN VI KOMMA NÄRMRE VÅRA HUNDAR"

Det finns också en trygghet och en glädje i att veta att min Ziggy inte försöker "vara alfa" när han tar min plats i soffan så fort jag rest mig. Han lägger sig helt enkelt där för att det är varmt och luktar som matte. Han försöker inte heller dominera mig genom att ligga på mig när vi ska sova; han vill bara vara nära. Genom kärlek och förståelse kan vi komma närmre våra hundar, och jag menar att det är vår skyldighet som hundägare – eller bara hundälskare – att lära oss att tolka och tala deras språk. Att leva i symbios med en annan art kräver något av oss som mottagare till deras ständiga ström av information, så vi måste vara beredda att lyssna på vad hunden faktiskt säger till oss.

Foto: privat

Intervju med Peter Karlsson, Hundinstruktör och Beteendutredare

MAILINTERVJU

Hur skulle du beskriva evidensbaserad eller "reko" hundträning, och hur knyter det an till att kunna förstå hundens språk och kommunikation?

"Reko" i det här sammanhanget är en akronym för respekt, empati, kunskap och omtanke, och i de orden ligger egentligen svaren på frågan. Idag vet vi ganska mycket (men långt ifrån allt) om hundens kognitiva förmågor, vi vet att hundar är kännande, tänkande varelser som upplever glädje, sorg, empati, rädslor, mod med mera i minst lika stor utsträckning som vi själva. Det blir liksom ett minimikrav att förhålla oss respektfullt och empatiskt till hunden, och det i sin tur kräver att jag också har en förståelse för att jag inte har rätt att använda mig av aversiva maktmedel när jag "tränar" eller delar mitt liv med en hund.

Hur ska vi då göra i stället?

Vi behöver sätta oss in i hundens behov, intressen och utmaningar, och hur den kommunicerar dem, både som art och individ. Jag säger "träna" inom citattecken eftersom hunden i väldigt stor utsträckning redan kan det vi försöker "träna" den till att göra. "Träning" handlar egentligen om att be eller få ett djur att utföra ett beteende av skäl som till mycket stor del är kopplade till våra egna behov, önskemål, förutsättningar och situationer. Det behöver vi ständigt påminna oss själva om.

Vad är din upplevelse av hundägares allmänna kunskaper kring att kunna läsa av sina hundar och förstå vad de signalerar?

Rent generellt skulle jag säga att vi är ganska dåliga på att lyssna. Vi utgår ofta från falska premisser när vi ska tolka hundens föresatser och beteenden. Egentligen inte så konstigt eftersom en förvånansvärt stor grupp yrkesarbetande inom hundfältet fortfarande jobbar med utgångspunkt i obsoleta studier av och slutsatser om hundar. De obefintliga kompetens- och kunskapskrav som vi som samhälle ställer på min yrkeskategori tillåts fortfarande vara en av de faktorer som till stor del påverkar människors möjligheter att förstå den djurart som vi längst av alla delat våra liv med. Med det sagt skulle jag ändå vilja säga att jag i min roll som hundinstruktör och beteendutredare möter massor med människor som ingenting hellre vill än att lära sig lyssna och förstå sin kompis. Och det är ju där vi måste börja, i en vilja och en strävan efter att faktiskt förstå våra hundar. Redan där har vi tagit ett stort steg i rätt riktning.

Hur går du till väga för att förklara för dina kursdeltagare och elever hur de ska förstå och kunna läsa av sina hundar?

Genom att börja från början. En av de första frågor jag ställer i mina teorigenomgångar är "vad är en hund?" – en fråga som många först blir lite ställda av. Men när vi sedan börjar bena ut frågeställningen och svaren, blir det också enklare att leda in deltagarna på behovet av att förstå och läsa sina hundar. Alla som går en kurs har ju någon slags önskan att genomföra den med ett någorlunda lyckat resultat, även om innebörden i det kan se väldigt olika ut. Det är min uppgift att se till att deras förväntningar är rimliga och att visa dem att den minsta gemensamma nämnaren alltid är att kunna läsa av och förstå vad deras hundar kommunicerar. Mycket handlar om att skapa förståelse för de likheter vi har i allmänhet med andra djur och i synnerhet med våra hundar i termer av inlärningspsykologi och beteendeanalys. 15000–30000 år av samexistens sätter sina spår liksom. Det gäller bara att få deltagarna att inse det.

Vad tycker du är några av de viktigaste sakerna att veta när det gäller att läsa av sin hund?

Att observation inte är detsamma som tolkning och att "det beror på" är det enda som alltid stämmer. Om jag tillåter mig att observera utan att tolka, har jag ett bra underlag att jobba vidare med. För att tolka behöver jag betydligt mer information än det jag ser framför mig i kanske bara en ögonblicksbild. Att läsa hund handlar om en helhet, att veta i vilken kontext hunden befinner sig och vad som händer runt omkring hunden i just den kontexten, just nu. En glad hund viftar ofta på svansen men en svansviftande hund är inte alltid glad.

Finns det någon speciell myt eller vanlig missuppfattning kring hunden som du skulle vilja slå hål på?

Jag är glad att du frågar! Dominans. Det är kanske ett av hundvärldens mest missbrukade och missuppfattade begrepp. Dominans definieras inom etologin som "företräde till resurs" och är ett förhållande som är helt och hållet situationsbundet och alltså inte individbundet. Det är dessutom en företeelse som sker passivt, det vill säga att en individ ges företräde till en resurs av en eller flera andra individer. Funktionen är aggressionshämmande, alltså inte aggressionsburet som många vill få det till.

"DET MÅSTE VARA ANDRA SAKER ÄN AGGRESSION SOM BINDER SAMMAN EN FLOCK"

Om aggression hade varit den bärande faktorn hade vi bland fritt levande djur sett en ständigt pågående aggressiv kamp inom den egna gruppen eller flocken över alla möjliga resurser. Aggression är ju aldrig attraktivt eftersom det skulle "kosta" alldeles för mycket att befinna sig i ständig kamp. Jag tänker att det är ganska enkelt att förstå att det måste vara andra saker än aggression som binder samman en flock.

Och viktigast av allt, dominans är inte en egenskap, utan ett sätt att beskriva en situation som handlar om att minska risken för aggression runt en begränsad resurs. Att beskriva hundindivider som "dominanta" är alltså både problematiskt och missvisande eftersom samma individ i ett annat sammanhang och en annan situation i stället kan uppträda undergivet, eller "subdominant". Och vice versa. Dominans uppträder inte heller mellan arter. Så att till exempel tala om hundar som dominanta i förhållande till människor är alltså direkt felaktigt.

En av Sveriges främsta etologer, professor Per Jensen, skrev redan 1983 en artikel med rubriken "Den missuppfattade dominansen" där han förklarar dominans och dess funktion. Trots det fortsätter begreppet att leva kvar i hundvärlden som en synonym för "maktuppvisning/-utövning", och har bidragit, och bidrar fortfarande, till att hundar trycks ner, utsätts för övergrepp, begränsas, straffas, ja till och med avlivas. Allt på grund av, för att citera den internationellt verksamme veterinären och hundbeteendevetaren Ian Dunbar, en "Musse Pigg-tolkning av ett komplext socialt system".

Peter med hundarna Max och Tyra. Foto: Peter Karlsson.

Peter Karlsson jobbar både som instruktör och som beteendutredare på R+ Hundskola. Dessutom jobbar han som gymnasielärare på en naturbruksskola i Skåne och undervisar nya generationer av hundyrkesverksamma. Här kan du läsa mer om Peter och hans arbete med hundar:

<https://rplus.se/om-rplus-hundskola/peter/>

Hunden, Vargen och Myterna

ARTIKEL

Vår historia med hundar är minst sagt gedigen. Arkeologiska utgrävningar har funnit benrester från domesticerade hundar från så långt som 14 000 år tillbaka i tiden, och då utvecklingen från varg till hund tagit mycket lång tid, har forskningsstudier fastställt separationen från vargen till mellan 25 000 och 100 000 år sedan. Vidare har utgrävningar funnit domesticerade hundar som begravts tillsammans med sina husbönder så tidigt som för 12 000 år sedan. Etologen Per Jensen skriver i sin bok *Hunden som skäms* om en grav i Israel från samma tid, där en kvinna begravts tillsammans med sin hundvalp. Hon ligger i fosterställning och valpen är placerad i hennes famn, vilket tyder på att de hade en nära relation som sträckte sig långt förbi enbart sällskap eller hjälpreda. Detta arkeologiska fynd kunde fastställa att hunden var en familjemedlem medan vi fortfarande var jägare och samlare; tusentals år innan jordbrukssamhället utvecklats, och långt innan andra djur som får, getter och kor blivit domesticerade.

Med denna vetenskap i ryggen är det inte så konstigt att hunden har utvecklat ett språk för att förstå och bli förstådd av oss. Hunden är visserligen en ättling till vargen, men dess språk skiljer sig också från de vilda förfädernas. Efter tusentals år i symbios med oss människor har hunden lärt sig att vi ger den mat, vatten och skydd, men att vi också fungerar som flockmedlem, lekkamrat och ständig följeslagare. Genom att finslipa och anpassa de signaler som vargen använder i sin flock, har hunden blivit en egen art med en språklig förmåga som, likt inget annat djur, kan läsa och förstå en människas ansiktsuttryck och kroppsspråk.

"DE KOMMUNICERAR ALLA MED OSS MÄNNISKOR PÅ SAMMA SÄTT"

Vidare är hundens språk universellt; vare sig hunden är avlad till skydd, jakt, vallning eller sällskap är språket lika oavsett ras. Alla valpar slickar sin mamma i mungiporna för att be om mat, alla hundar viftar på svansen när de är glada (eller upprörda – mer om detta senare). Med tanke på den oerhörda variationen i storlek, utseende och rasegenskaper är det verkligen anmärkningsvärt att en mexikansk chihuahua använder samma språk som en grönländsk fårhund eller en kinesisk nakenhund. Och kanske viktigast av allt – de kommunicerar alla med oss människor på samma sätt, oavsett vilka vi är och var vi kommer ifrån.

Myter om kroppsspråk

Ett tydligt exempel på hundens förmåga att läsa oss finner vi i myten om att inte stirra en hund i ögonen. Troligtvis kommer denna uppfattning från vargen, där oavbruten ögonkontakt kan fungera som en hotfull signal. Hos hunden är funktionen med ögonkontakt i stället densamma som hos människan – kontaktsökande och undersökande. Precis som en människa gör, läser hunden en kombination av blick, minspel och ansiktsuttryck för att få en bild av hur du mår och vad du vill. Att möta din hunds blick är alltså varken farligt eller provocerande; det fungerar i stället som en brobyggare mellan två arter och förstärker förståelsen för varandra.

En annan myt är den om en viftande svans. Även den som inte är hundvan vet förmodligen att en viftande svans betyder glädje. Det kan visserligen vara sant, men det är mer komplext än så. Forskning har visat att det finns en koppling mellan stimulus och det håll åt vilket hundens svans viftar. Ett stimulus är exempelvis att en familjemedlem kommer hem – hunden känner förmodligen glädje och förväntan, och svansen viftar åt höger. Ett annat stimulus är att en okänd person kommer hem – hunden känner förmodligen stress och osäkerhet, och svansen viftar åt vänster. Det hela kan

förklaras med vilken hjärnhalva som aktiveras beroende på stimulus, och genom att lära oss hundens signaler kan vi alltså få ett fönster rakt in i deras känslor.

"ETT KOMPLEXT SPRÅK SOM KRÄVER TRÄNING FÖR ATT BEMÄSTRA"

Samtidigt är det viktigt att ta in en helhetsbild när vi läser hundens signaler, och inte stirra oss blinda på endast en del av kroppen. En långsamt viftande svans i kombination med bakåtstrukna öron och en hukande kroppshållning kan signalera osäkerhet eller rädsla, medan en snabbt viftande svans, höga ben och upprättstående öron kan signalera upprymdhet eller upprördhet. Det är med andra ord ett komplext språk som kräver träning för att bemästra, och i brist på information riskerar myterna om både ögonkontakt och svansviftning att misstolka hunden och dess intentioner. Här följer två bildexempel där Ziggys öron har samma position, men han signalerar två helt olika saker:

Bakåtstrukna öron, avslappnade mungipor och ögonkontakt. Sammantaget signalerar Ziggy vänlighet och lugn. Foto: privat.

Också här är öronen bakåtstrukna, men i kombination med synlig ögonvita, sänkt huvud och tungan som är på väg att slicka nosen, signalerar Ziggy att han är obekvämsam. Foto: privat.

Myten och vargen

Slutligen finns det en sista myt att slå håll på – den kanske allra viktigaste och mest seglivade. Det handlar om den dominanta hunden och om idén att vi människor måste agera som flockledare och visa för hunden att det är vi som är högst i rang, att det är vi som bestämmer. För att slå håll på denna seglivade föreställning måste vi backa bandet till 1970-talet. Den amerikanske biologen David Mech, specialiserad på vargar, genomförde då en rad forskningsstudier på vargar i hägn och deras utpräglade flockhierarki. Han såg att det fanns ett så kallat "alfapar" – en hane och en hona som födde flockens valpar, men också höll ordning i flocken. Han beskrev alfaparet som flockens dominanta överhuvuden, som fysiskt tryckte ner och satte de andra vargarna på plats för att hålla ordning och behålla sin egen ställning som ledare. Genom Mechs många studier och böcker i ämnet kom också bilden om vargens flockhierarki att prägla synen på våra sällskapshundar. Folk resonerade att om hunden är en varg, och vargen har en strikt hierarki med en dominant ledare, då måste ju vår familj vara en flock, och jag som människa måste vara den dominanta ledaren som visar hunden dess plats.

Genom årtiondena som följt har en mängd hundexperter gjort det till sitt kall att lära hundägare att vara dominanta genom att morra åt sina hundar, dra dem i nackskinn och trycka ner dem på marken. Och visst fungerade det – de fick hundar som lydde och underkastade sig. Men till vilket pris? Mer samtida forskning har gång på gång kunnat visa att hunden lyder av ren rädsla. Bestraffning leder inte till att hunden lär sig vad den får göra och inte, det leder däremot till att den undviker alla situationer där eventuella repressalier kan förekomma. Effekterna kan också leda till en hund som aldrig någonsin tar egna initiativ, just på grund av rädsla för konsekvenserna. David Mech har på senare år ändrat sin ståndpunkt, och i en intervju som också spridits flitigt på nätet av bland annat honom själv, berättar han om de fatala misstag han gjort, och hur mycket han menar att han förstört synen på både vargar och hundar. Det har nämligen visat sig, genom hans egna och andras biologiska och etologiska forskningsframsteg, att vargen inte alls har den typ av flockhierarki som Mech först påstått. Det var genom att hålla vargar som aldrig skulle umgåtts i det fria instängda i ett hägn tillsammans, att tvinga dem att leva på ett sätt de aldrig skulle ha gjort i det vilda, som människan själv har skapat denna dysfunktionella dynamik. Inte heller vildhundar eller tamhundar i flock beter sig så som Mech först påstått, och idén om människan som alfaledare är enligt etologer både förlegad och skadlig. Som Per Jensen så berörande skriver i sin bok *Den missförstådda hunden*: ”Hunden är inte en lätt maskerad varg utan en egen art med ett helt unikt förhållande till oss människor och förtjänar att behandlas därefter.”

Genom att förlita oss på samtida forskning och träna belöningsbaserat *tillsammans* med hunden, i stället för bestraffningsbaserat *mot* den, kan vi uppmuntra rätt beteenden och utvecklas tillsammans. Vill du veta mer om belöningsbaserad och så kallad "reko" hundträning? [Här](#) finns en rad tips på litteratur, information och kurser du kan gå för att lära dig!

Källor

Jensen, Per, *Djurens beteende* (Stockholm, 2006).

Jensen, Per, *Hunden som skäms* (Stockholm, 2014).

Jensen, Per, *Den missförstådda hunden* (Stockholm, 2017).

<https://www.youtube.com/watch?v=tNtFgdwTsbU> (Youtube, 2008 [2022.03.23]).

LÄR DIG MER!

LÄSTIPS

Vill du veta mer om belöningsbaserad och så kallad "reko" hundträning? Här finns en rad tips på litteratur, information och kurser du kan gå för att lära dig!

Foto: privat.

Litteratur:

Jensen, Per, *Djurens beteende* (Stockholm, 2006).

Jensen, Per, *Hunden som skäms* (Stockholm, 2014).

Jensen, Per, *Den missförstådda hunden* (Stockholm, 2017).

Larsson, Hans-Ove, *Varg* (Stockholm, 1988).

Pryor, Karen, *Skjut inte hunden!* (Mölnlycke, 2011).

Information:

<https://www.domesticerat.se/beloningsbaserad-hundtraning/>

<https://www.svt.se/nyheter/vetenskap/beloningsbaserad-traning-ger-mer-optimistiska-hundar>

<https://bffstrays.se/reko-hundslyn/vad-innebar-reko/>

<https://etologica.se/tag/reko/>

LiU:s kurser i urval:

[Introduktion till etologi](#)

[Fortsättningskurs i etologi](#)

[Hundens beteendebiologi 1](#)

[Hundens beteendebiologi 2](#)

[Djurpsykologi](#)